

Brev a Rousseau dad Anna Ruchat

Caro Rousseau

Il 28 fanadur da quest onn è passads 300 onns dapi tia naschientscha ed en november vegn l'instituziun svizra per la protecziun dals uffants, la Pro Juventute, a cumplir 100 onns d'activitad cun portas serradas e stagn silenzi davart il chapitel il pli somber da sia istorgia. Ina casualitad.

«Ins tschertga adina il creschì en l'uffant, senza pensar a quai ch'el è avant che daventar creschì.» Quai has ti scrit en la prefaziun ad *Emile*. – Tgi sa tge che ti avessas ditg da l'operaziun «Kinder der Landstrasse»?

Il 20avel tschientaner n'è betg stà in secul ventiraivel areguard la protecziun dals uffants en Svizra. Igl è propi la Pro Juventute che ha inizià l'onn 1920 ina uschenumnada «ovra d'agid» deditgada als uffants jenics, ils «uffants dal stradun», che vuleva far daventar sedentar il pievel zagrender en Svizra: Dal 1920 al 1973, cur che questa «ovra d'agid» è vegnida serrada, han ins piglià davent var 600 uffants a lur geniturs, mess els en chasas d'orfens u instituts per uffants, fatg cun els experiments psichiatrics u dà els a famiglias da purs.

Gist uschia sco che ti has recumandà en tes *Emile*, char Rousseau. Famiglias da purs che na vivevan dentant betg en tia natira idealisada, ma en la natira reala, brutala, mintgatant er crudaivla. Sche ti pudessas leger oz il cudesch *Daskind* da Mariella Mehr, ina scriptura jenica svizra, tgi sa tge che ti pensassas da quel uffant senza num, char Rousseau, che è il pendant da tes *Emile* en il 20avel tschientaner: «Hat keinen Namen, Daskind», scriva Mariella Mehr. «Wird Daskind genannt. Oder Kleinerbub, obwohl es ein Mädchen ist. Ist dem Teufel vom Karren gefallen, Daskind.»

Il figl da Mariella Mehr è stà l'ultim «uffant dal stradun» ch'ins ha piglià davent da la mamma, sterilisada per forza suenter la naschientscha. L'ultim da quel uschenumnà «program per la protecziun dals uffants» che ha stuì patir abus e maltractaments, che ha già in'uffanza ed ina vita entira ruinada da quai ch'ins numnava la «protecziun dals uffants».

Ma ils uffants jenics, char Rousseau, n'èn betg il unics che pateschan fin oz d'ina uffanza violada da las instituziuns. In auter fenomen ch'è vegnì a glisch quests ultims onns, ma da qual i na vegn anc adina betg discurrì e scrit avunda, è quel dals «uffants plazzads» tranter ils onns 1920 e '60, ils uschenumnads *Verdingkinder*; orfens u pli savens uffants da geniturs separads u da mattas daventadas mamma, plazzads en instituziuns da reeducaziun e da là lura «emprestads» u propi «affittads» per la lavur sin il champ. Gea, la natira po «educar» a la convivenza sociala, sco che ti scrivas, ma ella po gist uschè bain er betg far quai.

Quests uffants eran sfurzads d'adossar las lavurs las pli diras e vegnivan mintgatant perfin vendids a l'intgant sin ils martgads, en il num d'ina integraziun sociala che na pudeva betg succeder en lur atgnas communitads e che stueva reussir per forza.

Jean Ziegler, in auter svizzer malempernaivel dal 20avel tschientaner, ha vis quai sco uffant cun ses agen egls, el scriva: «Duas giadas al mais, a Thun, aveva lieu il martgà da muvel. A quels eran preschents ils cuntadins cun lur vatgas ed ils *Verdingkinder*: maghers, sblatgs, cun en zoccolis e vestgadira isada. Jau passava cun mes bel nov velo. Suenter hai jau dumandà mes bab co ch'ina tala chaussa saja insumma pussibla. El m'ha respundi ch'els geniturs da quests uffants sajan memia paupers per pudair tgirar els ed als dettian perquai a fit als purs ritgs.»

Pigliar davent ils uffants als geniturs perquai ch'els èn paupers, zagrenders u considerads sco betg confurms – per far daventar ils uffants creschids integrads en la societad. Quai è il princip che ha guidà la protecziun dals uffants durant il 20avel tschientaner en Svizra. Las instituziuns che han realisà questa emprova da «proteger» la societad civila, eliminond u mettend en praschun las gruppas las pli perifericas e betg confurmas, questas instituziuns èn sezzas responsablas per quest abus, er sch'ellas han forsa agì propi en tes num, pertge che ti has scrit en l'*Emile*: «Las bunas instituziuns socialas èn quellas che reusseschan il meglier da denaturalisar l'uman, che rivan da'l pigliar davent sia existenza absoluta per al dar ina existenza relativa e transferir il jau en la societad cumina.»

Les bonnes institutions sociales sont celles, qui savent le mieux dénaturer l'homme, lui ôter son existence absolue pour lui en donner une relative, et transporter le moi dans l'unité commune.

Anna Ruchat